

1. Ο Κρητικός είναι μια αμιγώς λυρική σύνθεση, στην οποία υπάρχει έντονη μουσικότητα, η οποία υποβοηθείται από το είδος του στίχου- είναι γνωστό ότι ο ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος είναι ένας εξαιρετικά μουσικός στίχος, που εκφράζει βαθιά συναισθήματα, γι' αυτό και ύμνησε τα πάθη και τα συναισθήματα των ανθρώπων ανά τις εποχές. Επίσης, μέσα από το κείμενο αποδίδονται με άμεσο τρόπο η συγκίνηση και το συναίσθημα, και μάλιστα αυτά βγαίνουν από το στόμα του ναυαγού-ποιητή, γεγονός που κάνει την ποιητική φωνή να πρωταγωνιστεί στα δρώμενα και να πάσχει, να αγαπά, να πονά, να αγωνιά, να θρηνεί. Όλα αυτά δίνονται με σκηνικό τη φύση, που κάνει τα συναισθήματα ακόμη πιο βαθιά κι άμεσα, καθώς και η ίδια συμμετέχει, και μάλιστα με έντονη δράση, και προκαλεί βαθιά ευχαρίστηση αλλά και βαθιά λύπη στον Κρητικό.

2 φεγγαροντυμένη: η **μεταφορά** που εντοπίζουμε στη λέξη αυτή υποδηλώνει πως η θεϊκή μορφή είναι ενδεδυμένη με το φως του φεγγαριού, αφήνοντας όμως περιθώρια και μιας δεύτερης ανάγνωσης πως το φως του φεγγαριού αποτελεί ίσως το γενεσιουργό αίτιο και συνάμα την ίδια της την υπόσταση.

δροσάτο φως: με τη φράση αυτή αποδίδονται οι ανταύγειες του φεγγαρόφωτου στη μορφή της μυστηριακής γυναίκας. Έχουμε **σχήμα συναισθησίας**, εφόσον συμφύρονται δύο διαφορετικές αισθήσεις, αλλά και **οξύμωρο**, αν ληφθεί υπόψη ότι το φως αποτελεί πηγή θερμότητας. Η θεϊκή μορφή που είναι ενδεδυμένη με το φως του φεγγαριού συνιστά μια θαυμαστή παρουσία που ανατρέπει κάθε γνωστή σχέση με τα πράγματα. Το φως (όραση) που την περιβάλλει μοιάζει δροσερό (αφή) κι όχι θερμό, όπως θα έπρεπε να είναι.

θεϊκιά θωριά: η **μεταφορά** αυτή έρχεται αφενός να τονίσει την εξαιρετική ομορφιά της γυναικείας μορφής, που μόνο με κάποια θεότητα θα μπορούσε να συγκριθεί, ενώ συνάμα υπονοεί την υπερβατική της υπόσταση.

μάτια ολόμαυρα – χρυσά μαλλιά: η **αντίθεση** που σχηματίζεται ανάμεσα στα ξανθά μαλλιά και τα μαύρα μάτια της θεϊκής μορφής, εντείνει το μυστηριακό στοιχείο της εμφάνισής της, ενώ τα μαύρα, σκοτεινά μάτια της προϊδεάζουν για την αδυναμία του ήρωα να αντιληφθεί καθαρά τις προθέσεις της.

3. Ο Σολωμός δημιουργώντας την υποβλητική μορφή της Φεγγαροντυμένης επιχειρεί να συνδυάσει σε αυτή υπερβατικές αλλά και εγκόσμιες ιδιότητες στην ιδανική τους έκφανση. Επιδίωξη του ποιητή είναι η γυναικεία αυτή μορφή, παρά τη θεϊκή της

υπόσταση, να διατηρεί τα ανθρώπινα εκείνα στοιχεία που θα την καθιστούσαν προσιτή και οικεία στον ήρωα, ώστε αυτός να μπορεί να αισθανθεί την αναγκαία οικειότητα που θα ξυπνούσε μέσα του μια έλξη ερωτική αλλά και πνευματική.

Έτσι η Φεγγαροντυμένη συνδυάζει τρία βασικά στοιχεία: α) την εξωτερική φύση, β) τον ηθικοπνευματικό χαρακτήρα του ανθρώπου και γ) το Θεό.

α) Η εξωτερική φύση της θεότητας συνίσταται σε αμιγώς ανθρώπινα στοιχεία, καθώς η Φεγγαροντυμένη είναι μια εξαιρετικά όμορφη γυναίκα με μαύρα μάτια, ξανθά μαλλιά και καμαρωτό παράστημα.

β) Ο ηθικοπνευματικός χαρακτήρας της θεϊκής μορφής αποδίδεται με την αναφορά στην ταπεινότητα που τη διακρίνει, παρά την εξάισια ομορφιά της, και την καλοσύνη της, που είναι εμφανής όταν ανοίγει την αγκαλιά της. Η θεϊκή μορφή εμφανίζεται επίσης να έχει έρωτα, μια βαθιά δηλαδή αγάπη για την πλάση που την περιβάλλει.

γ) Ο Θεός ενυπάρχει σε μεγάλο βαθμό στη Φεγγαροντυμένη, η οποία εμφανίζεται να έχει δυνάμεις υπέρλογες. Το αιφνίδιο γαλήνεμα της φύσης, η αδυναμία των άστρων που ακτινοβολούν να καλύψουν τη λαμπρή παρουσία της, η ικανότητά της να πατά πάνω στα νερά της θάλασσας, η φωτοχυσία που φέρνει φως μεσημεριού μες στη νύχτα, είναι μερικά από τα στοιχεία που καθιστούν σαφές πως η γυναικεία αυτή μορφή έχει θεϊκή υπόσταση.

4. Ο ποιητής θέλοντας να τονίσει την έντονη ψυχική αλλά και σωματική έλξη που αισθάνεται ο ήρωας για τη θεϊκή μορφή, υποδηλώνοντας παράλληλα την αίσθηση της αμοιβαιότητας των συναισθημάτων, αξιολογεί, όπως έχει γίνει σε πολλά κείμενα ήδη από την αρχαιότητα, το φαινόμενο του μαγνητισμού χρησιμοποιώντας την παρομοίωση με την πετροκαλαμίθρα. Έτσι, η Φεγγαροντυμένη στρέφεται προς τον ήρωα εξίσου μαγνητικά και άμεσα, όπως η βελόνα της πυξίδας στρέφεται προς το βορρά. Η αίσθηση πως η θεϊκή γυναίκα έλκεται από τον Κρητικό είναι βασικό στοιχείο προκειμένου ο ήρωας να αφηθεί ευκολότερα στη θελκτική παρουσία της. Ο ποιητής εδώ χρησιμοποιεί μια βασική αρχή του ερωτικού συναισθήματος, το οποίο καθίσταται ισχυρότερο όταν οι ερωτευμένοι αισθάνονται βέβαιοι για την αμοιβαιότητα των συναισθημάτων τους.

5. Το περιεχόμενο του ποιήματος

Περίληπτικά

Μόλις ο Οδυσσέας φεύγει από το νησί της Καλυψώς, η νύμφη ξεκινά το τραγούδι της που αναστατώνει όλο το νησί κι επιβάλλει τη μαγεία του σε όλη τη φύση. Η επίδραση του τραγουδιού συγκρίνεται διαδοχικά με αυτή μιας αχτίδας του ήλιου κι ενός μεγάλου κύματος της θάλασσας.

Η θεά αφού έχει γαληνέψει τη θάλασσα για να διευκολύνει το ταξίδι του Οδυσσέα, τον μέμφεται που δεν εκτίμησε την ένταση της αγάπης της και συνέχισε να νοσταλγεί επίμονα την αγάπη μιας θνητής γυναίκας.

Αναλυτικά

Η σπηλιά της Καλυψώς, καθώς βράδιαζε, γέμιζε ευωδιά από τα κυπαρίσσια και δροσιά από τα φύκια στην άκρη της ακτής και καθώς η νύμφη έπλεκε τα χρυσά μαλλιά της, την ώρα που ο ήλιος έδυε, τραγουδούσε όρθια, κι απ' το τραγούδι της αναστέναζε όλο το νησί.

Κι όπως μια τελευταία αχτίδα του ήλιου, λίγο προτού αυτός δύσει, διαπερνά τα πυκνά φυλλώματα του δάσους, έτσι μέσα της ξαφνικά γεννήθηκε μια εύθυμη διάθεση, ένας χορός, που έλαμψε στην ψυχή της, τόσο γοργά όσο ένα φτερούγισμα πουλιού.

Στις επόμενες 4 στροφές ο ποιητής παρουσιάζοντας την επίδραση που ασκεί στη φύση η αχτίδα του ήλιου που κατάφερε να διαπεράσει τη σκιά, επιχειρεί να τονίσει την επίδραση που είχε το τραγούδι της θεάς.

Έτσι, όπως μια πεταλούδα που μέσα στη σκιά, στα απαλά βρύα, αν την ακουμπήσει ο κρουνός, η βρύση του φωτός, απ' την τελευταία αχτίδα του ήλιου, ξεκινά να πετά ολόγυρα κι ο κόσμος γίνεται ανοιξιάτικος. Και με το χαρωπό πέταγμά της ανεβοκατεβαίνει μέσα στην αστραπή του φωτός και μοιάζουν τα χρωματισμένα της φτερά να έχουν πάρει φωτιά, αφήνοντας άφωνους με την ομορφιά της τους διαβάτες.

Κι όπως, αν η αχτίδα του ήλιου πέσει στα ανοιχτά είτε της θάλασσας είτε της πεδιάδας, διαπερνά και φωτίζει τα πάντα, λαμπρύνοντας ακόμη και τα ξερά αγκάθια και σβήνει με μια κορύφωση, αφού πρώτα έχει φωτίσει τα στάχια και τα βουνά.

Όπως και το άγριο κύμα της θάλασσας που κυλά κάθε στιγμή, σαν τη δροσιά που στάζει από τις πευκοβελόνες, και κάποτε ορθώνεται, σαν το άλογο που στέκεται στα πισινά του πόδια, κι ύστερα ξεχύνεται προς τα κάτω σαν μια τεράστια βρύση που αφήνει τον αφρό να τρέχει παντού σαν από αμέτρητες κάνουλες.

Έτσι, από την καθαρή και λαμπρή φωνή της θεάς, φωτίζεται κάθε τι που κινείται στο νησί σε τέτοιο βαθμό, ώστε δεν έχει πια σκιά, κι υψώνεται στον ήλιο της χαράς που αισθάνεται η αθάνατη θεά. Κι είναι τέτοια η ομορφιά του τραγουδιού της, ώστε ακόμη και τα ελάφια που έχουν σταλθεί απ' τον Δία και πηγαίνουν να πιουν νερό μένουν ακίνητα, όπως και τα αγέρωχα πουλιά στον ουρανό.

Αμέσως μετά ο ποιητής δίνει το λόγο στην Καλυψώ η οποία αποχαιρετά τον Οδυσσέα, εκφράζοντάς του συνάμα τα παράπονά της. Η θεά, λοιπόν, επισημαίνει πως η δική της ευχή θέρισε τα κύματα της θάλασσας, σα να ήταν στάχια, κι έτσι ο ήρωας έχει ξεκινήσει ήδη με ασφάλεια το ταξίδι της επιστροφής.

Η Καλυψώ δεν προσμένει πια το γερό σώμα του Οδυσσέα για να σβήσει τους πόθους του, όπως σβήνεται το αναμμένο σίδερο στα κρύα νερά.

Κι αν με τον Οδυσσέα γεύτηκε τον θεϊκό έρωτα, κι αν εκείνος δέχτηκε το ερωτικό της αγκάλιασμα, εντούτοις δε χάρηκε ποτέ τη θεϊκή ορμή του έρωτά της μ' ελεύθερη καρδιά, δεν είδε καθαρά τη θεϊκή της ομορφιά, γιατί κρατούσε πάντοτε στη σκέψη του την αγάπη του για τη θνητή γυναίκα του.

Ομοιότητες ανάμεσα στα δύο ποιήματα:

- Κεντρικό πρόσωπο και στα δύο ποιήματα είναι μια γυναικεία θεϊκή μορφή, η οποία παρουσιάζεται σε συνάρτηση προς έναν δοκιμαζόμενο ήρωα.
- Οι θεϊκές μορφές (Φεγγαροντυμένη – Καλυψώ) έχουν παρόμοια εμφάνιση, με χρυσά μαλλιά και θεϊκή ομορφιά, καθώς και δυνάμεις που ξεπερνούν κατά πολύ τα ανθρώπινα μέτρα.
- Κοινές εκφάνσεις της δύναμης που χαρακτηρίζει τις δύο θεότητες είναι: α) το γαλήνεμα της θάλασσας (λίγο προτού εμφανιστεί η Φεγγαροντυμένη – με την ευχή της Καλυψώς για να διευκολύνει το ταξίδι του Οδυσσέα), β) η διάχυση φωτός που κυριαρχεί στην πλάση (η Φεγγαροντυμένη φέρνει φως μεσημεριού μες τη νύχτα – η Καλυψώ με τη λαμπρή φωνή της φωτίζει κάθε τι, ώστε κι ό,τι κινείται είναι πια δίχως σκιά) γ) το μοτίβο της σιγής που προμηνύει την εμφάνιση της Φεγγαροντυμένης, βρίσκει το ανάλογο του στην επίδραση που έχει το τραγούδι της Καλυψώς που καθλώνει τα ζώα και τα πουλιά με την ομορφιά του.

- Ανάμεσα στις θεότητες και τους ήρωες των δύο ποιημάτων δημιουργείται μια ερωτική έλξη, η οποία όμως ενώ στον Κρητικό απομένει στο επίπεδο μιας έντονης ψυχικής επικοινωνίας, στο τραγούδι της Καλυψώς είναι σαφές πως ο ήρωας έχει κοιμηθεί με τη νύμφη.
- Κι οι δύο ποιητές προκειμένου να αναδείξουν την ιδιαίτερη υπόσταση των θεϊκών γυναικών αξιοποιούν την επίδραση που ασκούν αυτές στο φυσικό περιβάλλον. Ο Σολωμός με το γαλήνεμα της θάλασσας, το στόλισμα της φύσης, τη χαροποιά αντίδραση των άστρων και φυσικά τη διάχυση φωτός σ' όλη τη γύρω φύση. Ο Σικελιανός, πέρα από την ανάλογη επίδραση της θεάς στη θάλασσα και το λαμπρότητα που διαχέει το τραγούδι της, χρησιμοποιεί μια εκτεταμένη αναλογία, όπου παρομοιάζει την επίδραση που έχει το τραγούδι της θεάς, με αυτή μιας αχτίδας του ήλιου, η οποία όπου φτάνει φέρνει μια ανοιξιάτικη ευδαιμονία και λαμπρύνει κάθε στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος.
- Οι ήρωες και των δύο ποιημάτων (Κρητικός – Οδυσσέας) παρά το γεγονός ότι έχουν αντικρίσει τις θεϊκές μορφές, δεν παύουν να έχουν στη σκέψη τους τις αγαπημένες του γυναίκες (αρραβωνιαστικά – Πηνελόπη), έστω κι αν εκείνες είναι θνητές και δεν έχουν τα χαρίσματα και την ομορφιά που έχουν οι θεότητες.

Διαφορές ανάμεσα στα δύο ποιήματα:

- Το τραγούδι της Καλυψώς είναι το τραγούδι αποχαιρετισμού της νύμφης προς τον Οδυσσέα, τη στιγμή που ο ήρωας έχει ήδη αποχωρήσει από το νησί της, αντίθετα στο απόσπασμα του Κρητικού μας δίνεται ως παροντικό γεγονός η εμφάνιση της θεϊκής μορφής στον ήρωα.
- Ενώ στον Κρητικό η Φεγγαροντυμένη ασκεί μια μυστηριακή επίδραση στον ήρωα και αποτελεί γι' αυτόν συνάμα μια δοκιμασία, αλλά και το έναυσμα μιας καίριας εσωτερικής αλλαγής, με τον ποιητή να εστιάζει στα συναισθήματα του ήρωα, στο τραγούδι της Καλυψώς η προσοχή στρέφεται στη θεϊκή μορφή και στα δικά της συναισθήματα· ο Οδυσσέας βρίσκεται σε δεύτερο πλάνο.

- Ενώ η Καλυψώ αισθάνεται μια πηγαία χαρά αμέσως μετά την αποχώρηση του Οδυσσέα, η Φεγγαροντυμένη λίγο προτού εξαφανιστεί απ' τα μάτια του Κρητικού δακρύζει.
- Η σχέση ανάμεσα στους ήρωες και τις θεότητες ενέχει διαφορετική δυναμική, υπό την έννοια πως ενώ η Καλυψώ αισθάνεται έρωτα για τον Οδυσσέα κι εκφράζει εδώ την απογοήτευσή της για την αποχώρησή του, στον Κρητικό η δυναμική είναι αντίστροφη. Ο ήρωας είναι δέσμιος της θεϊκής γυναίκας, αισθανόμενος απέναντί της έντονα συναισθήματα έλξης και βαθύτατου θαυμασμού.
- Η ταυτότητα της Φεγγαροντυμένης παραμένει άγνωστη στους αναγνώστες αλλά και στον ίδιο τον Κρητικό, παρά το γεγονός ότι ο ήρωας αισθάνεται πως η υπερβατική αυτή μορφή του είναι πολύ οικεία, σε αντίθεση βέβαια με τη νύμφη Καλυψώ που αποτελεί μια γνωστή μυθική μορφή.